

MOŽNOSTI OBMEDZENIA EXTRÉMISTICKÝCH POLITICKÝCH STRÁN V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Mgr. Igor Slovák

slovak27@uniba.sk

Možnosti obmedzenia extrémistických politických strán v Slovenskej republike

Predkladaný príspevok stručne načrtáva možnosti obmedzenia extrémistických politických strán v Slovenskej republike pri súčasnom legislatívnom nastavení. Zameriava sa na dve hlavné možnosti štátnej represie prostredníctvom súdnej moci. Vo svojej druhej polovici predkladá možné návrhy *de lege ferenda*, ktoré by mohli zefektívniť výkon uvedených oprávnení štátu proti extrémistickým politickým subjektom.

Die Möglichkeiten von einschränkungen der extremistischen politischen Parteien in der Slowakischen Republik

Der vorliegende Beitrag stellt vor die Möglichkeiten von einschränkungen der extremistischen politischen Parteien in der Slowakischen Republik im rahmen der heutigen Gesetzgebung. Es widmet sich auf zwei Hauptvarianten der Staatsrepression durch die Justizgewalt. In seiner zweiten hälfte stellt der Betrag vor mögliche Vorschläge *de lege ferenda* die die Ausübung der Staatskompetenzen gegen die extremistische politische Parteien verbessern könnten.

Possibilities of restriction an extremist political parties in Slovak republic

This contribution briefly describes possibilities of restriction of an extremist political parties in Slovak republic in view of actual legislation. Essay is focusing on two main possible ways of state repression via judicial power. In second part of article author offers *de lege ferenda* drafts to increase the effeciency of state power in this fight against extremistic political subjects.

Kľúčové slová: extrémizmus, politické strany, militantná demokracia, obmedzenia základných práv, súdy.

Schlüsselbegriffe: Extremismus, politische Parteien, militärische Demokratie, beschränkung von Grundrechten, Gerichte.

Key words: extremism, political parties, militant democracy, restriction of fundamental rights, courts.

Úvod

Právo zakladať politické strany a združovať sa v nich vyplýva z článku 29 Ústavy SR, upravenom v jej treťom oddiele druhej hlavy. Jednoznačne ho zaradíme k základným ľudským právam a slobodám, ktoré v demokratickej spoločnosti patria zásadne všetkým občanom. Možnosť združovania sa v politických stranách a následná možnosť aktívnej participácie na spoločenskom a politickom dianí patrí medzi ústredne rysy demokratického štátu. Bez uvedenej možnosti by občania toho ktorého štátu len ťažko mohli vstupovať do verejného života a aktívne sa podieľať na smerovaní krajiny.

Na ústavnú úpravu tohto základného politického práva nadväzuje zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach, ktorý upravuje spôsob založenia, registrácie a vzniku strán, zánik a zrušenie strán a hospodárenie a financovanie strán. V zmysle jeho ustanovenia § 2 ods. 1 (*politická strana, európska strana a európska nadácia nesmú svojimi stanovami, svojím programom alebo činnosťou porušovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy*). V prípade, že by nejaká strana svojím programom, stanovami alebo činnosťou porušovala Ústavu SR, môže byť v krajom prípade rozpustená Najvyšším súdom SR. V histórii samostatnosti Slovenskej republiky sa takáto situácia odohrala v jedinom prípade. v roku 2006 tretí senát správneho kolégia Najvyššieho súdu rozpustil Slovenskú pospolitosť – Národnú stranu (stranu Mariána Kotlebu). Žaloba bola postavená na troch základných argumentoch: Stanovy strany hovorili o celi nahradiť dnešný demokratický systém stavovským štátom, obsahovali národný princíp formulovaný tak, že bol v rozpore s ústavou a existovali paralely medzi súčasným programom a činnosťou Pospolitosti a fungovaním Hlinkovej slovenskej ľudovej strany počas vojnového Slovenského štátu.

Generálny prokurátor v návrhu dôvodil tým, že v článku 5 Stanov SP – NS, v ktorom sú v jednotlivých bodoch deklarované jej programové ciele, je podľa bodu 1. tohto článku hlavným cieľom strany budovať

nový Slovenský stavovský štát na národnom, kresťanskom a sociálnom princípe. v danom prípade ide tu o programový cieľ presadiť zmenu zo súčasného systému parlamentnej demokracie strán na stavovský princíp usporiadania nového Slovenského štátu. Zavedenie stavovského princípu do slovenskej spoločnosti konkretizuje Ludový program SP – NS tak, že spoločnosť bude na základe zoskupenia občanov podľa povolani rozdelená do desiatich stavov. Registrácia občana v stave má byť dobrovoľná, avšak len registrovaný člen stavu bude mať právo voliť a byť volený. Takéto ustanovenie v programe strany nie je podľa generálneho prokurátora v súlade s čl. 30 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov a nie je v súlade ani s čl. 30 ods. 3 Ústavy SR, podľa ktorého volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.

Ludový program viaže právo voliť na registrované členstvo v stave, čo obmedzuje základné práva občanov. Rozdelením občanov podľa povolani do desiatich stavov delí Ludový program obyvateľov Slovenskej republiky podľa generálneho prokurátora na dve skupiny. Jednou sú občania Slovenskej republiky, ktorí sa môžu registrovať do jedného z deviatich stavov podľa profesií, druhou skupinou sú národnostné menšiny, ktoré zároveň tvoria desiaty stav. Takéto triedenie do stavov, kde národnostným menšinám sa upiera možnosť zatriediť podľa povolania ako ostatným, je podľa generálneho prokurátora diskriminačný a potláčajúci práva národnostných menšín, pričom národnostné menšiny budú mať v Slovenskej národnej rade také zastúpenie, aké bude mať slovenská menšina v ich materskom štáte. Deklarovaná reciprocita vo vzťahu k menšinám uvedená v čl. 5 bodu 10. Stanov („Zabezpečenie práva národnostných menšín na princípe reciprocity“) je podľa názoru generálneho prokurátora zároveň aj zjavným porušením čl. 33 Ústavy SR, podľa ktorého príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu. Ako vyplýva z uvedeného, už samotné stavovské zriadenie by vystavilo menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike do izolácie so súčasným potlačovaním ich základných práv a slobôd zakotvených v Ústave SR.¹

Najvyšší súd SR v odôvodnení rozsudku stotožnil s návrhom generálneho prokurátora a konštatoval, že strana svojimi stanovami a programom viacnásobne porušovala ústavu a zákony, predovšetkým upieraním práv príslušníkom menšín, popieraním všeobecnosti a rov-

---

¹ Citované z Rozsudku NS SR 3 Sž 79/2005-54 zo dňa 1.3.2006.

ností volebného práva a ďalším, zo „stavovského usporiadania“ vyplývajúcim porušovaním základných práv a slobôd obyvateľov.

Politická strana Slovenská pospolitosť – Národná strana, bola teda dňom právoplatnosti uvedeného rozsudku (čiže 1. marca 2006) rozpustená. Vo svojej činnosti však pokračovala, ale už formou občianskeho združenia, ktoré bolo v novembri 2008 rozpustené Ministerstvom vnútra SR. Najvyšší súd však toto rozhodnutie ministerstva 1. júla 2009 zrušil. OZ Slovenská pospolitosť tak funguje dodnes, avšak s odlišným personálnym zložením. Prívrženci Mariána Kotlebu okolo „pôvodnej“ Slovenskej pospolitosti – národnej strany sa však vo svojej politickej činnosti rozhodli pokračovať a pred parlamentnými voľbami v roku 2009 premenovaním zo Strany priateľov vína založili Ľudovú stranu Naše Slovensko.

Generálny prokurátor Jaromír Čížnár svojim podaním na Najvyšší súd SR zo dňa 24. mája 2017 žiadal Najvyšší súd SR o rozpustenie politickej strany Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko. Podľa vyjadrenia Generálnej prokuratúry SR *“Výhodnotenie rozsiahlych zadovážených podkladov ukázalo, že politická strana Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko ako extrémistická politická strana s fašistickými tendenciami svojím programom a činnosťou porušuje Ústavu SR, zákony a medzinárodné zmluvy. Podľa názoru prokuratúry cieľom tejto politickej strany je odstránenie súčasného demokratického systému v Slovenskej republike.”*²

1. Aktuálny stav legislatívy - *de lege lata*

K možnosti obmedzenia a zákazu pôsobenia extrémistov v politike pri súčasných legislatívnych podmienkach môže dôjsť v zásade dvoma spôsobmi. Okrem už spomenutej ingerencie príslušného senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu SR v tzv. správnom súdnictve, môže byť politická strana alebo hnutie „zrušená“ aj v súdnictve „trestnom“.³

Prvým z uvedených spôsobov je rozpustenie politickej strany alebo hnutia rozsudkom Najvyššieho súdu (v správnom súdnictve), ktorý

² Zdroj: <https://slovensko.hnonline.sk/967121-generalna-prokuratúra-ak-by-lsns-neporusovala-zakony-navrh-na-jej-zrusenie-by-sme-nedavali> [online] (cit. dňa 16.03.2019).

³ V Slovenskej republike je súdna sústava v zmysle siedmej hlavy Ústavy SR tvorená z ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov. Preto sa pomenovania „správne“ a „trestné“ súdnictvo javia ako pomerne nepresné (hoci Správny súdny poriadok (zákon č. 162/2015 Z.z.) operuje s pojmom správny súd, správne súdnictvo). Toto delenie však považujem za inštruktívne - vhodné na objasnenie rozdielov medzi jednotlivými konaniami a rozhodnutiami uvedených „druhov súdnych sústav“.

koná a rozhoduje na návrh generálneho prokurátora SR. Ďalším spôsobom je uloženie sankcie zrušenia právnickej osoby (teda aj politickej strany) „trestným“ súdom v zmysle zákona č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb (ďalej len „ZoTZPO“).

1.1. Správne súdnictvo

V zmysle článku 29 ods. 3 (s poukazom na článok 13 ods. 2) Ústavy SR výkon práv podľa odsekov 1 a 2 (teda združovacie právo a s ním súvisiace právo zakladať politické strany a hnutia) možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom (formálna podmienka), ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných (materiálna podmienka).⁴ Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že možnosť obmedzenia tohto politického práva Ústava SR viaže na splnenie zákonných podmienok, ktoré *in concreto* vplývajú z nasledovných ustanovení. V § 2 Zákona o politických stranách je vyjadrené, že strana nesmie svojimi stanovami, svojím programom alebo činnosťou porušovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy. Ak niektorá politická strana poruší uvedené ustanovenia, je možné proti nej iniciovať konanie na rozpustenie politickej strany. Uvedené konanie sa spravuje najmä ustanoveniami Správneho súdneho poriadku. § 16 ods. 1 Zákona o prokuratúre, ktorý odkazuje na § 47 ods. 1 Správneho súdneho poriadku, ktorý normuje, že generálny prokurátor je oprávnený podať žalobu na rozpustenie politickej strany. Oprávnenie generálneho prokurátora SR podať žalobu na rozpustenie politickej strany alebo hnutia je primárne upravené v § 17 ods. 1 Zákona o politických stranách, pričom vyjadrenie tohto jeho oprávnenia bola donedávna (do 31.12.2015) obsiahnutá aj v ustanovení § 14 ods. 2 písm. e) Zákona o prokuratúre (tomuto ustanoveniu dnes zodpovedá vyššie spomenuté všeobecné ustanovenie § 16 ods. 1 Zákona o prokuratúre).⁵ V § 11 Správneho súdneho poriadku je daná vecná príslušnosť Najvyššieho súdu SR na rozhodovanie v konaní o žalobe generálneho prokurátora SR na rozpustenie politickej strany. V zmysle § 21 písm. b) Správneho súdneho poriadku rozhoduje správny súd v konaní o žalobe generálneho prokurátora SR na rozpustenie poli-

⁴ ČIČ, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Žilina: Eurokódex, 2012, s. 218.

⁵ BARICOVÁ, J., FEČÍK, M., ŠTEVČEK, M., FILOVÁ, A. a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava: C.H. Beck, 2018, s. 329.

tickej strany v päťčlennom senáte zloženom z predsedu senátu a štyroch sudcov.

V druhom diele piatej hlavy štvrtej časti Správneho súdneho poriadku (§§ 384 až 390) je upravený konkrétny procesný postup v konaní o žalobe generálneho prokurátora SR na rozpustenie politickej strany, ktorý Správny súdny poriadok zaraďuje medzi osobitné konania. Zákon na tomto mieste vymedzuje účastníkov konania, ktorými sú generálny prokurátor a žalovaný – teda politická strana, ktorej rozpustenie sa navrhuje.⁶ Ak správny súd po preskúmaní zistí dôvodnosť žaloby, rozsudkom rozhodne o rozpustení politickej strany a to buď – bez likvidácie (v prípade, ak politická strana nemá majetok) alebo nariadi likvidáciu a vymenuje likvidátora z osôb, ktoré sú zapísané do zoznamu správcov vedeného Ministerstvom spravodlivosti SR podľa osobitného predpisu,⁷ likvidátorom však nesmie byť člen rozpustenej politickej strany. Rozsudok správny súd doručí po právoplatnosti aj Ministerstvu vnútra SR a Ministerstvu financií SR.⁸

Podobne ako v prípade iných právnických osôb je aj u politických strán ukončenie ich pôsobenia dvojfázové. Zániku strany predchádza jej zrušenie. Dôvodom zrušenia politickej strany podľa § 14 písm. e) Zákona o politických stranách je právoplatné rozhodnutie správneho súdu o rozpustení strany – jej zánik nastáva až dňom, kedy Ministerstvo vnútra SR vykoná výmaz strany z registra strán⁹ a to aj bez návrhu.¹⁰ Ustanovenie § 17 ods. 1 Zákona o politických stranách týkajúce sa rozpustenia strany správnym súdom je vo vzťahu k ustanoveniam zákona o prokuratúre a Správneho súdneho poriadku duplicitným, ktorého úloha, podľa môjho názoru, spočíva v zabezpečení princípu právnej istoty adresátov tohto normatívneho textu.¹¹

Proti rozsudku, ktorým sa rozhodlo o rozpustení politickej strany nie je možné podať opravný prostriedok. Jediným účinným spôsobom, akým sa rozpustená strana môže brániť je formou ústavnej sťažnosti v zmysle článku 127 Ústavy SR. V dôvodovej správe k ústavnému zákonu č. 90/2001 Z.z., ktorým sa menila a dopĺňala Ústava SR sa uvádza, že ustanovenie čl. 127 rozširuje „*oprávnenie Ústavného súdu SR rozhodovať o sťažnostiach FO alebo PO, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd (práva a slobody upravené*

⁶ § 385 a § 386 Správneho súdneho poriadku.

⁷ Zákon č. 8/2005 Z.z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸ § 390 Správneho súdneho poriadku.

⁹ § 13 ods. 1 Zákona o politických stranách.

¹⁰ § 17 ods. 3 Zákona o politických stranách.

¹¹ Ustanovenie § 17 ods. 1 znie: „Na podanie návrhu na rozpustenie strany je oprávnený generálny prokurátor, ak strana koná v rozpore s § 2 ods. 1. o návrhu rozhoduje správny súd.“

v II. hlave Ústavy SR) alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú SR ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, za podmienky, že o ochrane týchto práv a základných slobôd nerozhoduje iný súd. “ Ústavný súd SR má teda oprávnenie rozhodovať o ústavnosti právoplatného rozhodnutia (chápaného ako výsledok súdneho, správneho alebo iného konania).¹² Ustanovenie čl. 127 Ústavy SR upravuje právomoc Ústavného súdu SR v oblasti následnej a konkrétnej kontroly ústavnosti, týkajúcu sa ochrany základných práv a slobôd vyplývajúcich či už z ústavy alebo iných medzinárodnoprávných dokumentov. Právomoc Ústavného súdu SR rozhodovať o sťažnostiach je založená na zásade subsidiarity – teda nenahrádza právomoc iných orgánov verejnej moci o právach a právom chránených záujmoch FO alebo PO.¹³

Ak Ústavný súd SR vyhovie sťažnosti zrušenej politickej strany, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozsudkom Najvyššieho súdu SR boli porušené základné práva alebo slobody (v danom prípade by sa jednalo predovšetkým o právo zakladať politické strany a slobodne sa v nich združovať. Ústava oprávňuje Ústavný súd rozhodnúť o opatreniach, ktorých zmyslom je náprava zisteného porušeného práva – uvedením týchto práv do stavu pred ich porušením (*restitutio in integrum*).¹⁴ Reálne by to znamenalo zrušenie rozsudku NS SR, v zmysle kasačného princípu a faktické obnovenie existencie a činnosti politickej strany. Takáto strana by navyše mohla žiadať finančné zadostučinenie v zmysle štvrtého odseku čl. 127.¹⁵

1.2. Trestné súdnictvo

Druhým spôsobom ako môže dôjsť k obmedzeniu pôsobenia politickej strany je právoplatný rozsudok (trestného) súdu, ktorým uloží strane trest zákazu činnosti alebo trest zrušenia právnickej osoby v zmysle ustanovení § 10 písm. a) respektíve písm. e) ZoTZPO. Keďže politická strana nie je vylúčená z pôsobnosti ZoTZPO považujeme ju za trestne zodpovednú právnickú osobu, ktorej môže byť takáto sankcia uložená.¹⁶ Politická strana (ako trestne zodpovedná PO) sa na rozdiel

¹² Čič, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Žilina: Eurokódex, 2012, s. 682.

¹³ Tamtiež, s. 689.

¹⁴ Tamtiež, s. 690.

¹⁵ Podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

¹⁶ ZoTZPO v § 5 upravuje vylúčenie trestnej zodpovednosti niektorých právnických osôb. Podľa tohto zákona nie sú trestne zodpovedné: a) SR, b) iné štáty a ich orgány, c) medzinárodné organizácie zriadené na základe medzinárodného práva verejného a ich orgány, d) obce a vyššie územné celky, e) PO, ktoré sú v čase spáchania trestného činu zriadené zákonom f) iné PO,

od trestne zodpovednej fyzickej osoby môže dopustiť len vybraných trestných činov z osobitnej časti Trestného zákona, ktoré sú taxatívne enumerované v ustanovení § 3 ZoTZPO. Zákon v tomto ustanovení ponúka pomerne rozsiahly výpočet trestných činov, ktorých úplne vymenovanie by nebolo na tomto mieste účelné. Za potrebné však považujem spomenúť trestné činy založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422, výroby extrémistických materiálov podľa § 422a, rozširovania extrémistických materiálov podľa § 422b, prechovávanía extrémistických materiálov podľa § 422c, popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d, hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423, podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424, apartheidu a diskriminácie skupiny osôb podľa § 424a - teda tie, ktoré sú v zmysle § 140a Trestného zákona (s výnimkou trestného činu spáchaného z osobitného motívu podľa § 140 písm. e), *pri ktorých už z povahy veci vyplýva, že ich môžu spáchať len FO*) považované za trestné činy extrémizmu.

Koncepcia trestnej zodpovednosti PO je vo veľkej miere odvodená od zodpovednosti fyzických osôb vystupujúcich v jej prospech, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo konajúcich jej prostredníctvom (ako štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu; vykonávajúcich kontrolnú činnosť alebo dohľad v rámci PO; iných osôb oprávnených zastupovať PO alebo za ňu rozhodovať).¹⁷ Zodpovednosť PO sa teda opiera o tzv. teóriu pričítateľnosti, resp. identifikačnú teóriu. PO ako umelý výtvor práva nie je spôsobilá konať v trestnoprávnom zmysle, pretože nedisponuje vlastnou vôľou a bez vôle niet viny a bez viny niet zavinenia (*nullum crimen sine culpa*) - práve na vyvrátenie tejto domnienky (že trestná zodpovednosť PO je objektívna právna zodpovednosť, čo je v príkrom rozpore s požiadavkou trestnoprávnej zodpovednosti ako výlučne subjektívnej právnej zodpovednosti, ktorá je akcentovaná v zásade zodpovednosti za zavinenie) sa vyvinula koncepcia pričítateľnosti. Pričítanie je teda základným aspektom chápania trestnej zodpovednosti PO, ktorej podľa *Heineho* triedenia pričítaná zodpovednosť FO za trestné činy. Podľa tohto nazerania sa PO pričíta

---

ktorých majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie. Majetková účasť uvedených PO na PO nevylučuje trestnú zodpovednosť takejto PO podľa ZoTZPO.

¹⁷ § 4 ods. 1 ZoTZPO.

konanie určeného okruhu fyzických osôb, ktoré sú v požadovanom vzťahu k PO (vzťah *master and servant*).¹⁸

V prípade preukázania viny politickej strany zo spáchania niektorého trestného činu uvedeného v § 3 ZoTZPO jej môže súd uložiť niektorý z trestov vymedzených v § 10 ZoTZPO. Pre potreby diplomovej práce zvlášť priblížime trest zrušenia právnickej osoby (§12 ZoTZPO) a trest zákazu činnosti (§ 16 ZoTZPO), ktorých dôsledky môžu byť podobné ako pri rozpustení strán v správnom súdnictve.

- a) V prípade **trestu zrušenia právnickej osoby** (podľa § 12 ods. 1 ZoTZPO) ho súd uloží, ak PO so sídlom v SR, využívala jej činnosť úplne alebo prevažne na páchanie trestnej činnosti (obligatórne).¹⁹ Fakultatívne súd môže uložiť trest zrušenia PO aj vtedy, ak ju odsudzuje za trestný čin, za ktorý Trestný zákon umožňuje uložiť trest odňatia slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trest odňatia slobody na doživotie. Právoplatnosťou takéhoto rozhodnutia vstupuje PO do likvidácie.²⁰ Uloženie trestu zrušenia právnickej osoby politickej strane, je podkladom pre jej zrušenie (viď. § 14 písm. d) Zákona o politických stranách) a zánik (viď § 13 ods. 4 písm. c) Zákona o politických stranách).
- b) **Trest zákazu činnosti** môže súd právnickej osobe uložiť na jeden rok až desať rokov. Trest zákazu činnosti spočíva v tom, že sa PO po dobu výkonu tohto trestu zakazuje výkon jedného alebo viacerých predmetov činnosti, na ktorú treba osobitné povolenie, alebo ktorej podmienky výkonu upravuje osobitný predpis 21 Nesporne za takýto osobitný predpis môžeme považovať Zákon o politických stranách.

Z procesného hľadiska, teda z hľadiska kto vykonáva trestné konanie proti politickej strane ako PO, je v ZoTZPO je upravená iba miestna príslušnosť súdu. Z ustanovenia § 200 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku vyplýva obligatórne vedenie vyšetrovania v konaní proti PO (v postupe pred začatím trestného stíhania a vo fáze prípravného konania bude príslušný policajt podľa § 10 ods. 8 písm. a), b) a c) Trestného poriadku.)²²

---

¹⁸ ČENTÉŠ, J., LORKO, J.: Trestná zodpovednosť právnickej osoby, založená na pričítaní trestného činu. In Justičná revue, 68, 2016, č. 11, s. 1179.

¹⁹ Na tomto mieste je však nutné zdôrazniť, že uvedený trest by sa mal právnickej osobe ukladať len ako posledná možnosť (ultima ratio), a to práve v prípade, ak jej činnosť bola úplne alebo prevažne využívaná na páchanie trestnej činnosti. Nebude postačovať len tzv. „občasné“ spáchanie trestných činov, vyžaduje sa, aby „hlavnou náplňou práce“ danej právnickej osoby bolo práve páchanie trestnej činnosti.

²⁰ § 12 ods. 1, ods. 2 ZoTZPO.

²¹ § 16 ods. 1, ods. 2 ZoTZPO.

²² Novelou Trestného poriadku účinnou od 1.2.2019 bolo, okrem iného, výkladové ustanovenie § 10 ods. 8 rozšírené o nové písmeno b): *Vyšetrovateľ Policajného zboru zaradený na Úrade*

Vecná príslušnosť, funkčná príslušnosť ako aj iné hľadiská príslušnosti (ale aj pôsobnosti súdov) sú upravené vo všeobecnej časti Trestného poriadku – medzi inými aj príslušnosť Špecializovaného trestného súdu v zmysle § 14 Trestného poriadku, príslušnosť okresných súdov v sídle krajského súdu v zmysle § 16 ods. 1, ods. 2, príslušnosť súdov na úkony pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní podľa § 24 Trestného poriadku, ustanovenia o spoločnom konaní podľa § 18 Trestného poriadku a vylúčenie a spojenie vecí podľa § 21 Trestného poriadku, riešenie kompetenčných sporov podľa § 22 Trestného poriadku ako aj odňatie a prikázanie vecí podľa § 23 Trestného poriadku.²³ Podobne, ako v klasickom trestnom konaní proti FO, aj PO môže proti rozsudku prvostupňového súdu podať odvolanie v lehote 15 dní od jeho oznámenia. Taktiež môže využiť mimoriadne opravné prostriedky.

2. Možnosti obmedzenia pôsobenia extrémistov v politike – návrhy *de lege ferenda*

Možnosť rozpustenia politickej strany správnym súdom sa odvíja od koncepcie militantnej demokracie²⁴. Uvedená koncepcia bola jednou z reakcií na zánik Weimarskej republiky v dôsledku jej prílišnej liberálnosti a právneho relativizmu, ktorý neumožňoval prijať legálne nástroje k eliminácii politických extrémistov sprava – *nacistov* a zľava – *komunistov*. Za otca konceptu militantnej demokracie je považovaný nemecký politológ a právnik *Karl Löwenstein*, ktorý pre svoj židovský pôvod musel emigrovať z krajiny. Vo svojej sérii článkov *Militant Democracy and Fundamental Rights* z roku 1937 rozpracoval teóriu brániacej sa demokracie a stav demokracie vo vybraných európskych štátoch. Uvedenú koncepciu si osvojili viaceré vrchné súdne authority európskych demokratických štátov. Ako príklad možno spomenúť

---

inšpekčnej služby, ak ide o trestné činy príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a nejde o trestné činy uvedené v písmene c), čím došlo k rozšíreniu oprávneného orgánu (policajta) na vedenie vyšetrovania. V tejto súvislosti s trestnou zodpovednosťou právnických osôb je však pomerne ťažko predstaviteľné, že by uvedený policajt viedol vyšetrovanie proti právnickej osobe.

²³ BURDA, E., KORDÍK, M., KURILOVSKÁ, L., STRÉMY, T., a kol. Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018. s. 273 až 274.

²⁴ V angloamerickom prostredí sa používa termín militantná demokracia („militant democracy“), v nemeckom prostredí sa stretávame s výrazmi bojovná („streitbare“ Demokratie) alebo brániaca sa demokracia („wehrhafte Demokratie“). Bližšie pozri DANICS, Š. TEJCHMANOVÁ, L. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. Praha: Vydavatelství Univerzity Jana Amose Komenského, 2017, s. 156.

Nemecký spolkový ústavný súd, ktorý v roku 1952 rozpustil neonacistickú Socialistickú ríšsku stranu (SRP) a v roku 1956 Komunistickú stranu Nemecka (KPD). K uvedenému konceptu sa svojou rozhodovacou činnosťou prihlásil aj Najvyšší súd SR.

Pre úspešnú elimináciu politickej strany (napr. s fašistickými tendenciami), je potrebné predovšetkým nazerať cez prizmu účelu takejto jej eliminácie – jednoducho povedané, čo chce (štát) takýmto rozpustením docieľiť. Podľa môjho názoru nie je a nemá byť účelom rozpustenia politickej strany po dlhodobom „zbieraní“ dôkazov a náročnom konaní pred Najvyšším súdom SR to, že jej bývalí členovia rozpustenej politickej strany sa preskupia a vstúpia do inej, predom založenej politickej strany, alebo takú stranu založia bezprostredne po rozpustení predošlej strany v ktorej boli aktívni.

Základom a nosnou myšlienkou každej právnej normy má byť účel (*télos*) prečo bola zákonodarcom prijatá. V súčasnosti existuje mnoho právnych noriem, ktoré sa často míňajú účelu a to buď kvôli ich zlej interpretácii, alebo z dôvodu, že nie sú „dotiahnuté do konca.“ Je potrebné uvedomiť si, že ak sa štát rozhodne represívne postihovať politické strany ich rozpustením z dôvodov vymedzených v ústave a zákonoch, mal by danou úpravou reflektovať to, k čomu má myšlienka takéhoto postihu reálne smerovať. Podľa nášho názoru účelom rozhodne nemá byť jednorazové rozpustenie strany bez ďalších dôsledkov pre tých, kvôli ktorým k tomuto rozpusteniu prišlo – samotných členov. Politická strana je konštruovaná ako právnická osoba, teda umelý (neživý) prvok v právnom systéme s vlastnou právnou subjektivitou, reprezentovaný vôľou jej členov. To, že sa postihne tento právny konštrukt v realite takmer nič nerieši.

Príslušné ustanovenia Zákona o politických stranách podobne ako ustanovenia Správneho súdneho poriadku týkajúce sa problematiky rozpustenia politických strán neriešia otázku prípadného ďalšieho zákazu politického pôsobenia bývalých členov rozpustených strán.

2.1. Návrh zmeny Zákona o politických stranách

Určujúcimi ustanoveniami Zákona o politických stranách vo vzťahu k obmedzovaniu ich pôsobenia sú ustanovenia § 2 ods. 1 a § 17 ods. 1, ods. 2.

§ 2 ods. 1 plní interpretačnú funkciu najmä vo vzťahu k článku 29 ods. 3 Ústavy SR. Toto ustanovenie je podľa nášho názoru z hľadiska jeho konštrukcie správne formulované a jeho zmena nie je potrebná.

Prvý odsek § 17 Zákona o politických strán hovorí o aktívne legítimovanom subjekte na podanie návrhu na rozpustenie politickej strany

(generálny prokurátor) a o právomoci správneho súdu na rozhodovanie o podanom návrhu. Toto ustanovenie je podľa môjho názoru tiež z hľadiska jeho konštrukcie správne formulované a jeho zmena nie je potrebná. Pri druhom odseku navrhujem nasledovnú zmenu:

§ 17 ods. 2 – aktuálne znenie:

„Ak správny súd rozhodol o rozpustení strany s likvidáciou, náhrada primeraných výdavkov a odmena za výkon funkcie likvidátora sa uhrádza z majetku strany.“

§ 17 ods. 2 – navrhované znenie:

„Ak správny súd rozhodol o rozpustení strany s likvidáciou, náhrada primeraných výdavkov a odmena za výkon funkcie likvidátora sa uhrádza z majetku strany. Správny súd môže členom rozpustenej strany uložiť zákaz ďalšej politickej činnosti podľa osobitného predpisu.“

Odôvodnenie:

Ako jeden z návrhov *de lege ferenda* považujeme k aktuálnemu zneniu pripojiť dovetok o fakultatívnej možnosti správneho súdu rozhodnúť o uložení zákazu ďalšieho politického pôsobenia pre jednotlivých členov rozpustenej strany, a to až na 10 rokov. Znenie navrhovanej tretej vety § 17 ods. 2 by mal povahu blanketovej právnej normy, ktorá by ďalej odkazovala na osobitný právny predpis, ktorým by bol konkrétne Správny súdny poriadok.

Zároveň navrhujeme do Zákona o politických stranách vložiť § 18, ktorý by znel:

§ 18 – (v súčasnosti v Zákone o politických stranách neexistuje).

§ 18 – navrhované znenie:

„Ministerstvo vedie zoznam členov, ktorým bol správnym súdom právoplatne uložený zákaz ďalšej politickej činnosti podľa osobitného predpisu.“

Odôvodnenie:

Z hľadiska zákazu ďalšej politickej činnosti pre členov rozpustených politických strán, ktorú by správny súd mohol rozsudkom uložiť, je podľa môjho názoru esenciálne, aby Ministerstvo vnútra SR (ako registračný orgán) viedlo zoznam osôb, ktorým by dôsledku právoplatného rozsudku správneho súdu nebolo umožnené zakladať nové politické strany alebo do existujúcich strán vstupovať, resp. vyvíjať inú politickú činnosť.

2.2. Návrh zmeny Správneho súdneho poriadku

Ustanovenia všeobecnej časti Správneho súdneho poriadku, ktoré vo vzťahu k rozpusteniu politických strán určujú právomoc a príslušnosť správneho súdu považujem za správne a nepovažujem za vhodné

ich v tomto smere meniť. Návrh *de lege ferenda* by sa teda týkal tých ustanovení, ktoré upravujú konanie pred súdom (ako osobitné konanie o žalobe generálneho prokurátora na rozpustenie politickej strany) a rozhodnutia správneho súdu.

§ 390 – aktuálne znenie:

„(1) Ak správny súd po preskúmaní zistí dôvodnosť žaloby, rozsudkom rozhodne o rozpustení politickej strany. Ak politická strana nemá majetok, správny súd rozhodne o jej rozpustení bez likvidácie. Ak politická strana má majetok, správny súd nariadi likvidáciu a vymenuje likvidátora z osôb, ktoré sú zapísané do zoznamu správcov vedeného ministerstvom spravodlivosti podľa osobitného predpisu. Likvidátorom nesmie byť člen rozpustenej politickej strany.

(2) Vo výroku rozsudku podľa odseku 1 správny súd uvedie názov politickej strany a jej skratku a sídlo, dátum a číslo registrácie politickej strany a to, či nariadil likvidáciu spolu s menom a priezviskom likvidátora.

(3) Rozsudok podľa odseku 1 doručí správny súd po právoplatnosti aj ministerstvu vnútra a Ministerstvu financií Slovenskej republiky.“

§ 390 – navrhované znenie:

„(1) Ak správny súd po preskúmaní zistí dôvodnosť žaloby, rozsudkom rozhodne o rozpustení politickej strany. Ak politická strana nemá majetok, správny súd rozhodne o jej rozpustení bez likvidácie. Ak politická strana má majetok, správny súd nariadi likvidáciu a vymenuje likvidátora z osôb, ktoré sú zapísané do zoznamu správcov vedeného ministerstvom spravodlivosti podľa osobitného predpisu. Likvidátorom nesmie byť člen rozpustenej politickej strany.

(2) Správny súd zároveň môže na návrh generálneho prokurátora rozhodnúť o uložení zákazu ďalšej politickej činnosti členom rozpustenej politickej strany a to až na 10 rokov od právoplatnosti rozsudku.

(3) Zákaz ďalšej politickej činnosti spočíva v zákaze zakladania, združovania sa alebo akejkoľvek aktívnej činnosti v prospech inej politickej strany alebo hnutia registrovaných v Slovenskej republike podľa osobitného predpisu [1]. Člen rozpustenej politickej strany počas doby zákazu ďalšej politickej činnosti nemôže kandidovať vo všeobecných voľbách podľa osobitného predpisu [2] a to ani ako nezávislý kandidát. Aktívne volebné právo a právo hlasovať v referende nie sú týmto zákazom dotknuté.

(4) Zákaz ďalšej politickej činnosti možno uložiť aj osobe, ktorá vo všeobecných voľbách podľa osobitného predpisu kandidovala s podporou rozpustenej politickej strany.

(5) Vo výroku rozsudku podľa odsekov 1 a 2 správny súd uvedie názov politickej strany a jej skratku a sídlo, dátum a číslo registrácie

politickej strany a to, či nariadil likvidáciu spolu s menom a priezviskom likvidátora a mená a priezviská členov politickej strany, spolu s ich ostatnými identifikačnými údajmi, ktorým zakázal ďalšiu politickú činnosť s uvedením dĺžky doby zákazu činnosti pre každého člena strany individuálne.

(6) Rozsudok podľa odsekov 1 a 2 doručí správny súd po právoplatnosti aj ministerstvu vnútra, Ministerstvu financií Slovenskej republiky a Štátnej komisii pre voľby a kontrolu financovania politických strán.“

Odôvodnenie:

Spomínaná zmena § 390 Správneho súdneho poriadku, by toto ustanovenie rozšírila z troch na päť odsekov. V doplnenom druhom odseku by dávala správne mu súdu fakultatívnu možnosť uložiť členom rozpustenej politickej strany zákaz ďalšej politickej činnosti, avšak len v prípade ak to navrhne generálny prokurátor. Uvedomujem si, že právo zakladať politické strany a slobodne sa v nich združovať patrí medzi základné práva a slobody, ktoré má základ v druhej hlave Ústavy SR, preto musia byť na jeho obmedzenie voči členom rozpustených strán splnené zákonné podmienky a nemôže byť „automatické.“ Záležalo by preto na konkrétnej situácii, konkrétnych okolnostiach prípadu a na konkrétnych osobách (môžeme predpokladať, že by sa väčšinou jednalo o čelných predstaviteľov politickej strany), či by bol takýto návrh zo strany generálneho prokurátora podaný. Aj v prípade jeho podania by mal správny súd v rámci svojho diskrečného oprávnenia právomoc posúdiť takýto návrh a aj v prípade rozhodnutia o rozpustení politickej strany mu nevyhovieť a zákaz ďalšej politickej činnosti členom danej strany neuložiť.

Doplnený tretí odsek by mal podobu výkladového ustanovenia, ktorý by vysvetľoval význam právne neurčitej formulácie „zákazu ďalšej politickej činnosti.“ Týkal by sa predovšetkým všetkých konaní jednotlivca, ktorými by sa snažil takpovediac o návrat do jednak ad a) straníckej politiky – teda zakladania politickej strany alebo vstupu do už založenej politickej strany alebo akejkoľvek činnosti v prospech inej politickej strany (napr. člen prípravného výboru politickej strany alebo člen volebných komisií delegovaný politickou stranou) ako aj ad b) „nestraničkej“ politiky. Člen rozpustenej politickej strany s uloženým zákazom by sa nemohol uchádzať o zvolenie ani ako nezávislý kandidát (napr. vo voľbách do orgánov územnej samosprávy). Aktívne volebné právo (teda právo voliť) ako aj právo hlasovať v referende by týmto zákazom nebolo dotknuté – teda voliť a hlasovať by mohol. Osobitným predpisom [1] v zmysle tretieho odseku sa rozumie Zákon o politických stranách. Osobitným predpisom [2] je Zákon podmienkach výkonu volebného práva.

Vložený štvrtý odsek myslí na osoby, ktoré vo voľbách kandidovali s podporou potencionálne rozpustenej politickej strany a sú s takouto stranou úzko späté, avšak nie sú jej členmi. Účelom tohto odseku je vopred zabrániť možným špekuláciám a obchádzaniu zákona (napríklad by mohla nastať situácia, že určitá politická strana by mala len jedného, resp. zopár členov a do volieb by stávali kvázi nezávislých kandidátov „len“ s podporou tejto strany.

Piaty odsek (pôvodne druhý odsek) sa rozširuje o doplnenie mien a priezvisk a ostatných identifikačných údajov členov strany, ktorým bol uložený zákaz ďalšej politickej činnosti. Pod ostatnými identifikačnými údajmi treba rozumieť také informácie o osobe, podľa ktorých možno túto osobu presne identifikovať, teda predovšetkým jej dátum a miesto narodenia, adresu trvalého bydliska, prípadne iné údaje potrebné na to, aby nemohla byť zamenená s inou osobou. Pri každej osobe musí byť individuálne uvedená dĺžka doby zákazu jej ďalšej politickej činnosti (určená v kalendárnych mesiacoch; začínajúca plynúť od právoplatnosti rozsudku).

Šiesty odsek (pôvodne tretí odsek) by sa rozšíril povinnosť správneho súdu doručiť právoplatný rozsudok aj štátnej komisii pre voľby a kontrolu financovania politických strán, ako dohľadového orgánu vo vzťahu k volebným komisiám nižšieho stupňa (okrskové, okresné) – keďže zákaz pre členov rozpustenej politickej strany by sa týkal aj účasti v takýchto volebných komisiách.

2.3. K zneniu ZoTZPO a Zákona o prokuratúre

Ustanovenie § 16 ods. 1 Zákona o prokuratúre má v súčasnosti blanketovú povahu, v ktorom normuje, že generálny prokurátor vykonáva svoju pôsobnosť vo vzťahu k najvyššiemu súdu podľa osobitného zákona – Správneho súdneho poriadku, ktorý túto jeho pôsobnosť a jednotlivé druhy oprávnení bližšie špecifikuje. Z tohto dôvodu preto nepovažujem za potrebné vykonať legislatívne zmeny vo vzťahu k Zákonom o prokuratúre.

ZoTZPO postihuje politickú stranu trestami zrušenia PO resp. zákazu činnosti PO v prípade právoplatného rozsudku, ktorým ju odsudzuje pre spáchanie trestného činu. Z trestnoprávneho hľadiska nepovažujem za účelné zavádzať tresty v podobe zákazu ďalšej politickej činnosti pre členov takto potrestanej politickej strany, pretože z hľadiska vecnej (a kauzálnej) príslušnosti je v tejto otázke príslušný rozhodovať správny súd (senát správneho kolégia NS SR), teda v tomto bode sa pridrižiam právnemu stavu *de lege lata*.

Záver

Načrtnuté východiská uvedené v článku by mohli slúžiť ako inšpirácia pre zákonodarcu, ktorý by sa pri racionálnom precizovaní uvedených návrhov mohol priblížiť k naplneniu účelu represívnych noriem, ktorých cieľom má byť skutočne účinná ochrana demokratického zriadenia pred extrémistickými skupinami snažiacimi sa zneužiť jej medzery a prílišnú ústretovosť a „demokratickosť“ na jej pochovanie. Záverom si pomôžem známym citátom rakúsko-britského filozofa Karla Poppera:

„Paradox tolerancie: Bezhraničná tolerancia nevyhnutne vedie k vymiznutiu tolerancie ako takej. Ak zahrnieme bezhraničnou toleranciou aj netolerantných, ak nie sme pripravení brániť tolerantnú spoločnosť voči netolerantnej, spolu s tolerantnou spoločnosťou prideme aj o toleranciu.“

Použitá literatúra

Komentáre, odborná literatúra a odborné články

3. BARICOVÁ, J., FEČÍK, M., ŠTEVČEK, M., FILOVÁ, A. a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-678-4. 1824s.
4. BURDA, E., KORDÍK, M., KURILOVSKÁ, L., STRÉMY, T., a kol. Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-89603-64-0. 560 s.
5. ČENTĚŠ, J., ĽORKO, J.: Trestná zodpovednosť právnickej osoby, založená na pričítaní trestného činu. In Justičná revue, 68, 2016, č. 11.
6. ČIČ, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Žilina: Eurokódex, 2012. ISBN 978-80-89447-93-0. 872 s.
7. DANICS, Š. TEJCHMANOVÁ, L. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. Praha: Vydavatelství Univerzity Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5. 420 s.

Právne predpisy a ostatné zdroje

1. Trestný poriadok – zákon č. 301/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov.
2. Trestný zákon – zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov.
3. Ústava Slovenskej republiky – zákon SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov.

4. Zákon č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.
5. Zákon č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
6. Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.
7. Zákon č. 8/2005 Z.z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
8. Zákon č. 85/2005 Z.z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov.
9. Zákon č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.
10. <https://slovensko.hnonline.sk/967121-generalna-prokuratura-ak-by-lsns-neporusovala-zakony-navrh-na-jej-zrusenie-by-sme-nedavali> [online] (cit. dňa 16.03.2019).
11. Rozsudok NS SR 3 Sž 79/2005-54 z 1. marca 2006.